

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

3 Nunquid legis human[a]e qualitates recte ab Isidoro describantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

saera audienda. Quo fit, ut, quemadmodum ait S. Tho. leges humanæ prioris generis uigorem habeant suum in lege naturæ: illæ uero posterioris ordinis, minime. Quod si superiorum huius rationem perscruteris, hæc est, ut reor, quod conclusiones in suis principijs actu continentur: species autem in genere non nisi in potentia: ut patet in Prædicibus Animalium enim, non continent omnes species actu, alias quodcumque animal esset omnium specierum. Ob idque leges illæ quæ per contractionem generis ad species constituuntur, vigorem non habent nisi in illa minori, quam ratio humana constituit, scilicet viuendum est temperatè huic autè temperatè & gèti hæc temperantia cõgruit, ergo in Quadragesima à carnib. abstinendū ē.

Primum igitur argumētū per hanc proximam sententiā dissoluit. Appellauit enim Phil. 5. Ethic. iustum legale id, quod est mere ciuile, id quod secundo modo deriuatur ex naturali; quod ideo antequam stabiliretur, non erat uirtus: ac subinde neque referbat sic uel aliter fieri. Secus de altero deriuationis modo. Vnde per hanc distinctionem articulo quarto diuidemus ius humanum in ius gentium, & ciuile. Parique modo respondetur ad secundum argumentū: Ius humanum, non quodcumque sed ciuile, quod secundo modo deriuatur à naturali diuidi contra ius naturale. Ad tertium autè respondetur, ius naturale; quod Arist. ait eandem habere potentiam apud omnes, consistere in principijs: nã conclusiones, & præsertim specificas determinaciones, ipse ibidè agnouit variari apud varias nationes. Ad quartū rãdè, q̄ Iuris peritus in lege citata non negat, eorum quæ iure naturæ p̄ modū cõclusionū eliciuntur: posse rationem reddere eorum autem quæ secundo modo deriuantur, quia seniorum conclusiones p̄ experientiam & prudentiã statuta sũt, ueluti uniuersalū specificæ determinaciones, non est semper exigenda ratio, sed eorum experientia, & prudentia, habenda fides, ut 6. Ethic. auctor est Arist.

ARTICVLVS III.

Virtus legis humanæ qualitates recte ab Isidoro describantur.

Arif. Circa alias legū species nihil opus est qualitates perscrutari in quib. earū rectitudo posita sit. uidelicet circa legē eternam, naturalem, & diuinā. Nam illæ in natura

natura sua bonæ & rectæ sunt. At uero de humana, quia ratio nostra hallucinari solet, explorare necesse est quib. debeat lex conditionibus exornari, ut sit bona. Eadè autem Isidorus lib. 21. hoc ordine ponit: Erit, inquit, lex honesta, iusta, possibilis, secundum naturam, secundum patriæ cõsuetudinem, loco, temporique cõueniens, necessaria, uilis, manifesta quoque, ne aliquid propter obscuritatem captatorie contineat, nullo priuato commodo, sed pro cõmuni ciuium utilitate conscripta. Et referatur dist. 5. can. Erit autem. Arguitur autem non esse necessariam tam longam qualitatum seriem: nam supra cap. 3. compendio sius dixerat: Lex erit omne quod ratione constituit: duntaxat quod religioni congruat, quod disciplinæ conueniat, quod salutari proficiat: superuacanea ergo sunt prolixior oratio. Secundò, consuetudo diligenter à lege scripta, ut auctor est idem Isidorus dist. 1. ergo lex non fertur sũ cõsuetudinem. Tertio, necessarium dupliciter usurpatur: Vno modo, pro eo quod impossibile est aliter sed hęc, de quo nõ est necessaria lex. Rediculum. n. esset legem sancire, utro habeat, parum edat, necessarium autem ad consequutionem finis idem est quod uile: repetitio ergò eiusdem fuit dicere, uilis, & necessaria. Quarto denique arguitur. Nonnunquam inquam est ad legis rigorem iudicare: sed est operepretium eam ueluti Lesbiam regulam ex æquo & bono ad rerum euentus inflectere, ut 5. Ethic. cap. 10. auctor est Arist. ergò non est usque adeo legi necessarium, ut sit iusta. In contrariū autè facit auctoritas Isidori.

Ad quoniam respondetur vnica cõclusio. Optime Isidorus bonitatem legis suis numeris circumscripsit: prius quidem compedio, post uero explicatius: Duo nãq. est i lege cõsiderare, penes quæ condones bonæ legis exigendæ sunt, & examinandæ. Est. n. lex & scripta forma quæ humanas actiones in debitū finē ducit: & p̄ p̄ca mēsurā & regulā ad exemplar æternæ naturalisq; legis posita. Si autè cõsideret ut forma, ducēs in finē, necesse est ut talis sit, qualis ad eundē conducit finē, s̄m Philosophum. 2. Phisic. ferræ nãque talis est necessaria forma, qualis fuerit ad serandū aptissima. Si autè cõsideret ut regulā & mēsurā. dēt esse ad eternā & naturalem exp̄ssā. Finis autè humanæ legis ē hõium utilitas: ut ff. de leg. l. nulla, referet hoc est

Isido.

Arg. 1.

Arg. 3.

Arg. 4.

Conclusio respõsiua.

Arifto.

salus eorum, morumque suorum institutio ut tranquille & feliciter uiuant. Prima ergo bonae legis conditio ad legem spectat aeternam, quae fons est totius rectitudinis. Et hoc est quod ait Isid. religioni congruens nempe quae Deus colitur, qui primus statuendus est finis nostrarum actionum. Hoc enim ipsum & Plato 1. de legib. Secundo quod legi humanae tribuitur est in ordine ad naturalem, quae alterum est eius exemplar. Et hoc est quod illic subdit dicens. Quod disciplinae conueniat. Disciplina. n. (vt Plato. 2. Dialogo de legi docet) est pueroꝝ educatio, morumque nostrorum institutio. Idem ergo est disciplinae conuenire, quod regulam esse moribus componendis appositam. Quae quidem disciplina trahenda hominibus est secundum eorum naturam. Reflat ergo tertium respectu finis vt lex saluti incolumitatisque hominum proficiat. Vocatur enim hic salus, optima animi dispositio, quae ab ingruentibus affectionibus & moribus, qui nostra sunt calamitas, praeseruarum incolumes. Sic enim ait Paul. Nunc enim proprius est nostra salus quam credidimus. Ad has tres qualitates (vt auctor est. S. Thm.) reducitur aliarum numerus. Explicatius tamen oratorum more per illum depingitur legis figura & pulchritudo. Enimvero cum regula sit virtutum, quarum praemium est honor, nihil est legi antiquius, quam quod sit honesta. Et quia verus virtutis honor diuinitus experendus est, optimè quod dixerat, religioni congruens, honestatis verbo explicuit. Tamen si & hoc quoque eadem voce doceatur, vt ne sit turpis, videlicet, quae oculos & aures offendat: vti erant apud miseros illos Ethnicos ritus & leges suorum templorum. Videlicet lex Bacchanaliorum, quae crapula celebrabantur, & obscena hominum nuditate. Eset praeterea in honesta lex, quae ingenuos ac illustres magnates, eodem infami supplicio, quo latrones, puniret. Deinde, vt quae dixerat, discipline conueniens, declarare, quod ad legem naturae diximus pertinere, subiungit: iusta, Possibilis & ceteris in tribus enim humana disciplina posita est. Primum veritati sit adaequata, eius in ceteris lineam tenens in quo ratio iustitiae consistit. Quod si arguas nil esse honestum quod non sit iustum, & ideo esse si ultra neam repetitionem, honesta & iusta. Respondetur, si iustum vniuersaliter accipias

pro omni virtute, idem est quod honestum. Atque iustitia, spalis virtus, est pars, hoc est vna ex quatuor speciebus honesti, ut fuit Arist. ait Cic. 1. de Off. Est enim honestum id est moralis virtus, quae in quatuor diuiditur Cardinalis. Dicere ergo honesta & iusta, specificatio est generis per species. Sed dicitur humana disciplina in hoc consistit, quod sit in nostra facultate, amore, & vsu legis praescripta sequi. Et hoc est quod ait, possibile secundum naturam: hoc est secundum conditionem eorum, quibus lex ponitur. Sed ait, nomine ipso iustitiae includitur possibilitas: Nam quod impossibile est, iustitiam esse nequit. Respondetur, quod hoc etiam concessio necesse fuit deponere qualis sit possibilitas legis. Nempe quae sumi debet ex cuius in ingenio & condone: Vnde possibile hoc loco accipitur pro eo quod est non difficile. Bisariam enim Philoſophus. 1. de Caelo accipit ait impossibile. Vno modo simpliciter: & altero pro eo quod non bene & non facile factibile est. Debetque possibilitatis ratio pro personarum qualitate pensari, quum Isidorus naturam vocat. Non enim pueris & aetate nondum firmis, senio ve cõfectis eadem imperari exercitia debent, & laborum grauiamina, quae alijs firmioribus & validioribus. Neque tot ieiunia aut spiritalia officia sunt lege à secularibus exigenda, quot à religiosis monachis. Tertio requiruntur ad debitam disciplinam, vt lex sit omnibus eius constantis vestigia. Circumstantiae autem sunt, tempus & locus. Et ideo ait secundum consuetudinem patris, loco & tempori conueniens. Nam cum rerum natura muni non possit, quae in diuersis regionibus diuersa fert hominum ingenia, & mores, & morbos, debent leges moribus regionis adaptari. Sunt enim Germani (vt verbi gratia dixerim) minus mortis timendi, ferique magis, & truces: & ideo inter illos nonnulla scelerum genera atrocissima supplicis vindicantur, quae Hispanis non sunt praenimio eorum horrore congruentia. Ceteri vero quae sequuntur ad finem legis, humanam scilicet salutem spectant. Debet enim lex homines & à malo retrahere, & in bonum promouere. Propter orimum, dicitur necessaria, ad cauendum in comoda, & nocumtata quae peruerimur: per eum dicitur illis: Vtile autem est quod medium ad finem accommodat. Quare, necessarium in proposito non vsurpatur simpliciter, sed hoc pacto differt ab utili,

Explicatur sigillatim legis conditiones.

Lex honesta.

Iusta lex & possibilis.

Argumentum solutio.

Cicero.

Alter scrupulus.

Ratio.

Aristoteles.

Gemina.

na accipio impossibile.

Lex debet esse loco & tempori congruens.

Lex necessaria, & ut illis.

Legum
multitu
do vitio
fa.

Isidor.

August.

vili, quod respectu sunt diuersorum esse
diuina. Vnde id maxime legiferi debent
considerare, ne legū multitudine subditos
obiurent: sed illis essent in contenti, quae
sunt penitus necessariae: non ipsa multitu
do sit statim impossibilis: Vnde illico effi
ciuntur veluti araneorum tela, quibus mu
ltae arcentur, non leones. Legum in qua
immodica turba hoc solum praestat, vt bo
ni & mites, qui legibus non indigent, circū
septi viuant, pernicaces autem & indomi
ti leges plures habeant, quas pessundet ad
suas; explendas libidines. Sed ad eundem
finem legis per quam maxime decens est,
vt nulla sit obcuritate obuoluta, ne ad ca
pandos ignorantem multicipula fiat, sed sit
visq; adeo manifesta, vt transgressorum ne
mo possit non eam intellexisse. Vnde eodē
titulo de legibus, & constitutione, legimus.
Leges sacratissimae quae constringunt homi
num vias, intelligi ab hominibus debent,
vt vniuersi praescripto earum manifestius
cognito, vel inlubita declinent, vel permis
sa sententur. Vnde q; vt eundem legum fi
nem palam Isidorus indicaret, quasi om
niū compendium concludit dicens. Nullo
privato commodo sed pro cōmuni ciuiū
vtilitate cōscripta. Et enim vniuersi regem
ac tyrannum hac sola rōne intereunt, quod
ille in cōde bonū, hic aut in suum privatum
cuncta refert, sic & inter legē bonā & malā
hoc idē est interstitium. At vero cum alijs
modis & respectibus leges possint pro pri
uato commodo conlitiuit, ille esset omniū
pessimus ac pestilentissimus: si huius gratia
conderentur. Videlicet, vt vel transgresso
rum multis, vel dispensationum frequen
tia, legislatorum ararium diceret, aut
aulicorū res auerentur. Optime ergo ait
1. ad lib. arb. Aug. quod lex iniusta non est
lex, & eleganter 2. de legib. C. Cōstat pro
fecto ad salutē ciuiū, ciuitatumq; incolumi
tatem, vitamque hominum quietā & bea
tam, conditas esse leges, eosque qui primū
eiusmodi scita sanxerunt populis ostendis
se ea se scripturos atq; laturos; quibus illi
scriptis susceptisq; honeste beateque viue
rent, quaeq; ita cōposita, stataq; essent, eas
leges videlicet nominarunt. Ex quo intelli
gi par est, eos qui perniciose & iniusta po
pulis iusta descripserint, cū contra fecerint
quā politici professiq; sint, quiduis potius
iulisse quam leges, vt perspicuum esse pos
sit, in ipso nomine legis interpretando inef

se vim & sententiam iusti, & iuris colendi
At quod opus est testibus? Lex, regula est,
regula autem nisi recta sit, suam non reti
net naturam, lex verò iniusta, obliqua est:
nihil ergo minus quam lex.

Primū igitur, tertiuq; argumentum, per
ea quae supra obiecimur, plane soluta sunt.
Ad secundum autem respondetur Quod cō
suetudo, antequam scripta sit, vim hēt legis
vt ff. de leg. l. d. uturna, & l. sed ea. ait. Iuri
conf. differi tamen à lege quae reipublice
consensu scribitur. Dēt aut lex poni quae cū
patriae consuetudine non pugnet: nisi con
suetudo abiectū digna sit. Ad quattu ar
gumentū, respondetur, quod cū humanarū
rerū casus tantae sint varietati subiecti, nul
latenus quaeunt leges tanta constitui certi
tudine quin quāq; sint ex aequa & bono in
terpretanda. Nā & lex ipsa naturalis de red
dendo deposito, deficit, dum ab eo petitur
nocere parat. pari modo lex quae capite pu
nit homicidam, deficit, cum quis vxorem
occidit in adulterio deprehensam. Quae p
pter (vt eodē citato loco ait Arist.) defectus
hūmōi non sunt in legē, sed in rebus ipsis hu
mani, quarū casus nequeunt certius com
prehendi. Quae utique de causa appositissi
me lex comparatur regulae Lesbiae, Erat. n.
Insula vbi lapides praesua intractabili du
ritiae, nequibant eudendo quadrari, vt ada
ptarentur ad regulam. Et ideo vice versa
regula, quae idcirco non ferrea sed plūbea
erat, flectebatur, vt gibbositati lapidis ada
ptaretur, quod sū regulae curuitate depra
hendere in muro sedes, vel sternere tur
locus cui aptius in sideret. Vnde fit conse
quens, vt cum lex ob necessitatem ex aequo
& bono accommodatur rebus, illam Arist.
obliquitatem non tribuerit vitio, sed laudi
propter inconstantiam rerum humanarū.
Sed tamen extra talem necessitatem
merito male audit regula Lesbia, puta
dum lex vel ad principum voluntatem in
flectitur, vel alias ob causas, non mores ad
legem collimantur, sed lex ad mbrum cor
ruptelam detorquetur.

ARTICVLVS III.

*Utrum conuenienter fidores qui illam se
quuntur, ciuiles leges iustae huma
nem diuidant.*

Tandem in hoc postremo gōnis arti
culo videndum est vtrū diuisiones

Ad secū
dum.

Ad quar
tum.

Aristot.

Lex sim
lis regu
lae.
Lesbiae.

